

інвестицій з різних джерел; зблизити освіту і науку, створити на базі університетів навчально-наукові комплекси; удосконалити трудове законодавство відповідно до двоступеневості вищої освіти (бакалавр-магістр); привести у відповідність з євростандартами рівень реального доходу та професійної кваліфікації; удосконалити механізм вступу до ВНЗ (шляхом розширення і постійного вдосконалення практики зовнішнього тестування); збільшити кількість програм, що викладаються англійською мовою; використовувати можливості ВНЗ у режимі on-line.

Література

1. Academic Ranking of World Universities – 2006 [Electronic resource] / Institute of Higher Education, Shanghai Jiao Tong University. – Mode of access: <http://ed.sjtu.edu.cn/ranking2006.htm> – Title from the screen.
2. Бобров В. Проблеми вищої освіти у створенні моделі інноваційно орієнтованої економіки / В. Бобров, О. Падалка // Вища освіта України. – 2004. – № 3. – С. 45–48.
3. Вітренко Ю. Економічний механізм системи вищої освіти: напрями удосконалення / Ю. Вітренко // Вища школа. – 2003. – № 1. – С. 37–50.
4. Жарая С. Проблеми управління якістю освіти в Україні в контексті становлення навчального закладу нового типу / С. Жарая // Вісник УАДУ. – 1997. – № 4. – С. 175–181.
5. Поважный А.С. Характеристики государственного управления внедрением инноваций в образование / А.С. Поважный, В.В. Остапчук // Менеджер. Вісник ДонДАУ. – 2004. – № 2 (28). – С. 140–148.

УДК 353.1:338.24

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Колосюк А.А.

аспірант Класичного приватного університету

Annotation

The article exposes a situation in the field of application of mechanisms of stimulation of development of regions in Ukraine. His legislatively-normative providing is analyzed, found out the questions of problems. The got conclusions testify to the necessity of subsequent perfection of the instrumental providing of stimulation of regional development, complex approach to this problem. Certainly directions and measures of increase of efficiency of policy of stimulation of regional development.

Анотація

У статті розглянуто ситуацію у сфері застосування механізмів стимулювання розвитку регіонів в Україні. Проаналізовано його законодавчо-нормативне забезпечення, виявлено проблемні питання. Отримані висновки свідчать про необхідність подальшого вдосконалення інструментального забезпечення стимулювання регіонального розвитку, розробки комплексного підходу до цієї проблеми. Визначено напрями та заходи щодо підвищення ефективності політики стимулювання регіонального розвитку.

Ключові слова

Державне регулювання, регіональний розвиток, регіон, стимулювання, концепція, державна регіональна політика.

I. Вступ

У 90-ті рр. XX ст. розвитку теорії соціально-економічного управління регіонами було прис-

вячено ряд публікацій російських учених, у тому числі А.Г. Гладишева, С.Ю. Глазьєва, В.Н. Іванова, В.І. Патрушева, М.В. Степанова та ін. Комплексний підхід до проблеми ефективного державного регулювання регіонального розвитку став методологічною основою багатьох досліджень, результати яких викладені в працях вітчизняних науковців: О.М. Алімова, О.І. Амоші, І.В. Багрової, С.О. Білої, Д.П. Богині, В.Г. Бодрова, В.М. Гейця, С.Г. Дзюби, М.І. Долишнього, М.Х. Корецького, В.А. Ткаченка, М.В. Шаленка та ін.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити механізми державного стимулювання регіонального розвитку України.

III. Результати

Стимулювання розвитку регіонів є одним з головних завдань державної регіональної політики України. Воно покликано [1, с. 51]:

1) зменшити регіональну диференціацію в рівнях соціально-економічного розвитку та рівнях життя населення в регіонах;

2) активізувати інвестиційну діяльність, сприяти ефективному використанню бюджетних коштів і місцевих ресурсів, зміцнювати конкурентоспроможність регіональної економіки;

3) узгодити основні напрями економічного розвитку регіонів з відповідними загальнодержавними пріоритетами, сприяти між-

регіональній інтеграції та співробітництву, вирішенню міжрегіональних проблем.

Стимулювання розвитку регіонів – комплекс правових, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на досягнення сталого розвитку регіонів шляхом поєднання економічних, соціальних та екологічних інтересів на загальнодержавному та регіональному рівнях, максимального ефективного використання потенціалу регіонів в інтересах їх жителів і держави в цілому [2, с. 45].

Складність реалізації завдань щодо стимулювання розвитку регіонів на сучасному етапі полягає в тому, що його здійснення відбувається в умовах структурної перебудови економіки на базі ринкових відносин, відсутності необхідного досвіду, недостатності наукового забезпечення, недосконалості законодавчо-нормативного забезпечення, незавершеності розбудови системи регіонального управління.

Незважаючи на те, що необхідність стимулювання розвитку регіонів вже впродовж кількох років постійно декларується в різних офіційних документах, формування відповідного нормативно-правового поля і практичні кроки з його впровадження здійснюються повільно, щоразу із порушенням встановлених термінів.

Водночас поступово трансформується концепція стимулювання регіонального розвитку. Якщо спочатку воно передбачало вжиття заходів щодо підтримки депресивних територій, то сьогодні йдеться про необхідність стимулювання розвитку всіх регіонів із застосуванням диференційованої системи інструментів.

Законодавчо-нормативне забезпечення стимулювання регіонального розвитку. Правові засади стимулювання розвитку регіонів визначені в ряді законодавчих, нормативних і методичних документів.

Концепцією державної регіональної політики, схваленою указом Президента України в 2001 р., передбачено стимулювання розвитку регіонів чи їх частин, у межах яких показники економічного та соціального розвитку значно нижчі, ніж відповідні середні показники в державі (депресивні території). Стимулювання повинно здійснюватись шляхом упровадження особливих механізмів бюджетної, податкової, цінової, грошово-кредитної, інноваційної та інвестиційної політики щодо таких територій, підвищення ефективності використання їх внутрішнього природного, економічного, наукового, трудового потенціалу. Передбачалось протягом 2001–2003 рр. обґрунтувати засадничі принципи державного стимулювання регіонального розвитку, у тому числі депресивних територій [5].

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 р., затверджена пос-

тановою Кабінету Міністрів України в 2006 р., передбачає стимулювання розвитку регіонів із застосуванням кількох основних інструментів: угод щодо регіонального розвитку, програм подолання депресивності окремих територій, державних цільових програм. Стратегією затверджено пріоритетні напрями розвитку для кожного регіону, виходячи із загальнодержавних інтересів та особливостей ресурсного потенціалу регіонів. Відповідно до цих напрямів визначаються заходи зі стимулювання розвитку регіонів.

Закон України “Про стимулювання розвитку регіонів”, прийнятий у 2006 р., закріплює правові, економічні та організаційні засади реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів і подолання депресивності територій [6].

Закон передбачає впровадження нової моделі стимулювання розвитку регіонів, окреслено її засади, а саме [6]:

- збалансування загальнодержавних, регіональних і місцевих інтересів розвитку шляхом визначення науково обґрунтованих пріоритетних напрямів розвитку регіонів;
- програмно-цільовий підхід до розв’язання проблем регіонального соціально-економічного розвитку;
- створення сприятливого інвестиційного середовища в регіонах;
- максимальне наближення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, до споживачів цих послуг;
- концентрація на конкурсній основі коштів державного бюджету України, місцевих бюджетів, а також інших ресурсів з метою досягнення найбільш ефективного їх використання для цілей регіонального розвитку;
- співробітництво та взаємна відповідальність центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, наукових і громадських організацій та інших суб’єктів у виконанні завдань регіонального розвитку;
- реалізація партнерських відносин між центральним урядом та місцевими органами самоврядування щодо спільного вирішення завдань регіонального розвитку на основі відповідних угод;
- визначення чітких критеріїв, за якими територіям надаватиметься статус депресивних, та інструментів державної та регіональної підтримки їх розвитку.

Реалізація зазначеного Закону здійснюватиметься шляхом [6]:

- 1) запровадження договірних засад у відносинах між урядом та органами місцевого самоврядування через підписання угод щодо регіонального розвитку, реалізації в регіонах спільних заходів, визначених Держав-

Держава та регіони

ною стратегією регіонального розвитку та регіональними стратегіями розвитку;

2) забезпечення державного стимулювання розвитку депресивних територій шляхом розробки та виконання програм подолання депресивного стану територій і надання цільової державної підтримки для розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, соціально-культурної сфери, формування інфраструктури підприємництва, фінансування програм перекваліфікації працівників, охорони довкілля.

На фінансування всіх програм подолання депресивності територій протягом року в державному бюджеті повинна передбачатися сума не менше ніж 0,2% дохідної частини державного бюджету за відповідний період.

Практичне впровадження зазначених інструментів стимулювання розвитку регіонів передбачає розробку й затвердження ряду методичних документів. Зокрема, у 2007 р. постановою Уряду затверджено Порядок підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку. Цей документ визначає процедуру ініціювання, підготовки та підписання угоди щодо регіонального розвитку, а також проведення моніторингу її виконання. Затверджено також Типову угоду щодо регіонального розвитку – важливий методичний документ, що встановлює структуру, обов'язкові компоненти й форму угоди.

Для практичного впровадження програм подолання депресивності територій у 2006 р. затверджено Порядок здійснення моніторингу показників розвитку регіонів, районів і міст республіканського в Автономній Республіці Крим і обласного значення для визнання територій депресивними. Цим документом передбачено здійснювати щорічний моніторинг соціально-економічного розвитку територій у розрізі нижчих адміністративних районів і міст на підставі даних державних статистичних спостережень з метою підготовки пропозицій щодо визнання території депресивною.

Таким чином, основа законодавчо-нормативної бази для застосування зазначених інструментів стимулювання розвитку регіонів сформована, хоча багато практичних питань потребуватимуть уточнення в процесі впровадження. Головною передумовою ефективного використання цих механізмів є забезпечення відповідальності центральних і місцевих органів влади за виконання домовленостей.

Угоди щодо регіонального розвитку. Угоди щодо регіонального розвитку укладаються між Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами з метою узгодження державних пріоритетів регіонального розвитку з регіона-

льними пріоритетами та концентрації державних і місцевих ресурсів для їх виконання.

За результатами аналізу переваг регіону та основних структурних проблем, які негативно впливають на конкурентоспроможність і потенціал зростання у кожному регіоні, угодами визначено спільні заходи органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування з реалізації державної стратегії регіонального розвитку та регіональних стратегій розвитку [3, с. 123].

Угоди дають можливість започаткувати на довгостроковій основі нові відносини між центром та регіонами щодо вирішення проблем територіального розвитку. Ініціатором укладання угоди можуть бути Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради. У разі потреби інші органи місцевого самоврядування можуть подавати свої пропозиції щодо укладання такої угоди, а також про внесення змін до неї, відповідно, до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад.

Для підготовки угоди створюється спільна робоча група, до складу якої входять представники центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Процес підготовки угоди має бути прозорим, до її розробки залучаються громадські організації, наукові інституції тощо.

Координація розроблення угод, методичне забезпечення діяльності в цій сфері органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування здійснюється центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики із залученням наукових та громадських організацій.

Угоду підписують Прем'єр-міністр України або інша особа за дорученням Кабінету Міністрів України та, відповідно, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, голова обласної, Севастопольської міської ради чи Київський міський голова. Угода набуває чинності після її схвалення Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною, Київською, Севастопольською міськими радами.

Угода може укладатися між урядом і одночасно кількома регіонами для реалізації просторової політики держави, стимулювання концентрації місцевих ресурсів для вирішення міжрегіональних завдань, спільного розв'язання проблем регіонального розвитку за рахунок добровільного об'єднання місцевих бюджетів територіальних громад у межах одного або декількох регіонів.

Основною умовою укладення угоди є наявність Державної стратегії регіонального розвитку та регіональної стратегії розвитку. Договірна система взаємовідносин вводить-

ся одночасно із упровадженням стратегічного планування просторового розвитку як на державному, так і на регіональному рівнях.

На сьогодні більшість регіонів уже мають затверджені стратегії соціально-економічного і культурного розвитку до 2015 р. Проте при прийнятті рішення щодо укладення угод перевага віддаватиметься тим регіонам, які мають чітке уявлення про свої конкурентні переваги, місцеві органи влади яких готові взяти на себе відповідальність за виконання угоди.

Підготовчим процесом перед укладенням угоди є підписання протоколу про наміри – своєрідного технічного завдання, згідно з яким формуватиметься угода. На цей час такі протоколи вже підписано з керівниками Дніпропетровської, Харківської, Донецької та Львівської областей. Так було підписано угоду щодо регіонального розвитку Донецької області між Кабінетом Міністрів та Донецькою обласною радою. Таким чином, цілком реальним є впровадження такого інструменту стимулювання розвитку регіонів вже з 2008 р. Надалі договірні відносини розвиватимуться поступово, з урахуванням набутого досвіду й стану готовності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування до їх реалізації.

Програми подолання депресивності територій. Для територій, які за визначеними законом критеріями визнаються депресивними, передбачена можливість розробки та реалізації програм подолання депресивності. Такі території через наявність особливо гострих структурних, ресурсних чи інших проблем не в змозі без суттєвої фінансової та організаційної допомоги з боку центральних органів виконавчої влади забезпечити стійкий поступальний економічний розвиток.

Депресивною територією, відповідно до закону, може бути регіон чи його частина (район, місто обласного значення або кілька районів чи міст), рівень розвитку якого за визначеними показниками є найнижчим серед територій відповідного типу.

Державне стимулювання розвитку депресивних територій здійснюється на засадах [4, с. 32]:

- об'єктивності і відкритості при визначенні таких територій;
- одночасної концентрації зусиль і коштів на порівняно невеликій кількості територій з метою забезпечення максимально-го соціально-економічного розвитку;
- запобігання використанню цільової державної підтримки для фінансування поточних потреб територій;
- максимального використання можливостей самих територій у розробці і реалізації відповідної системи заходів.

Програма подолання стану депресивності території – взаємопов'язаний за змістом,

термінами виконання, можливостями і виконавцями комплекс заходів правового, організаційного, економічного, фінансового, соціального спрямування, у забезпеченні яких задіяні фінансові та інші ресурси держави і регіону. Програма розробляється на підставі глибокого аналізу причин депресивного стану й спрямована на досягнення чітко визначених результатів. Програма затверджується Кабінетом Міністрів України. Термін, на який території надається статус депресивної, не повинен перевищувати семи років.

Міністерством економіки був проведений моніторинг соціально-економічних показників регіонів відповідно до вимог закону й нормативних документів. Проте виявилось, що за результатами моніторингу жодна територія не підпадає під статус депресивної. Інакше кажучи, критерії визначення депресивності, закладені в законі, є дуже жорсткими й саме тому жоден регіон не отримав такого статусу.

Для виправлення ситуації був розроблений законопроект "Про внесення змін до Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів", яким передбачається пом'якшити критерії надання територіям статусу депресивних та дозволити Міністерству економіки встановлювати граничні рівні показників для моніторингу. Цей законопроект був схвалений у першому читанні Верховною Радою України у червні 2007 р.

Таким чином, практичне запровадження цього інструменту стимулювання розвитку територій стане можливим при ухваленні зазначеного законопроекту. Це може відбутися найближчим часом, за умови якщо нова Верховна Рада внесе необхідні зміни до закону.

Субвенції з державного бюджету. Для стимулювання розвитку регіонів, у тому числі депресивних територій, у Державному бюджеті 2007 р. вперше закладено субвенцію місцевим бюджетам у сумі 100 млн грн. Субвенція спрямовується на фінансування окремих заходів, передбачених програмами соціально-економічного розвитку за пріоритетними напрямками, що визначені у Державній стратегії регіонального розвитку. Зокрема, це реструктуризація економічної бази окремих регіонів і створення умов для її диверсифікації на новій технологічній основі; розбудова і модернізація виробничої та соціальної інфраструктури, що сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості регіонів; впровадження ресурсо- і енергоощадних технологій; розвиток соціально-культурної сфери, охорони здоров'я та покращення екологічної ситуації. До пріоритетів також належать вирішення проблеми зайнятості та соціальна й економічна реабілітація малих шахтарських міст і селищ, де закрито вугільні шахти, а також гірських населених

Держава та регіони

пунктів та інших територій, що потребують державної підтримки для розв'язання проблем розвитку.

Порядок надання та використання зазначеної субвенції затверджено постановою Уряду. Субвенція призначається за умови попереднього пропорційного фінансування з місцевих бюджетів та інших джерел. При цьому частка участі місцевих бюджетів не повинна бути менше ніж 10 % обсягу фінансування заходу за рахунок субвенції.

Державним бюджетом 2007 р. було передбачено також 130 млн грн дотації на створення нових робочих місць у вугледобувних регіонах, де ліквідовано шахти, для працевлаштування незайнятого населення, яке перебуває на обліку в державній службі зайнятості.

На практиці реалізація цього механізму супроводжується певними проблемами. Так, перевіркою Міністерства регіонального розвитку і будівництва встановлено, що в більшості областей наявні суттєві порушення у використанні коштів, наданих державою, не затверджені переліки об'єктів будівництва, що фінансуються за рахунок субвенцій. Таким чином, невідпрацьованість необхідних технічних документів є однією з головних причин, що гальмують надання субвенцій регіонам.

За даними Міністерства регіонального розвитку та будівництва, на сьогодні лише на соціально-економічний розвиток регіонів надійшло близько 306 млн грн, що становить 100 % від призначеного, проте вищеперелічені недоліки істотно стримують процес використання державних коштів субвенцій і програм.

Проблемні питання у сфері стимулювання розвитку регіонів. Головною проблемою, що гальмує практичне впровадження ефективних інструментів стимулювання регіонального розвитку впродовж багатьох років, залишається нерозуміння сутності міжрегіональних відносин у державі. В Україні постійно відбувається ескалація напруження відносин між сильними й слабкими регіонами. Це зумовлено, з одного боку, об'єктивними обставинами – необґрунтованою фінансовою й організаційною централізацією, що обмежує можливість місцевих органів влади регулювати економічні процеси в регіонах. З іншого боку, діє суб'єктивний чинник – це загострення міжрегіонального протистояння між політичними силами у зв'язку з наявністю чіткого регіонального розподілу політичних орієнтацій населення. Політики постійно провокують дискусії щодо “годування” одних регіонів іншими.

Водночас завдання щодо регіонального згуртування є одним з основних для країн, що мають значну територію та суттєві регіональні відмінності. У деяких країнах діє конституційний принцип економічного вирівню-

вання потреб регіонів з метою забезпечення єдиного рівня життя на всій території країни. Діє інструмент “вирівнювання фінансових можливостей”, тобто багаті регіони повинні перераховувати частину свого доходу на користь бідніших. І це вважається розумною ціною за збереження цілісності держави.

Запроваджені відповідно до українського законодавства інструменти стимулювання регіонального розвитку передбачають, що головним джерелом фінансування залишаються кошти державного й частково місцевих бюджетів. Досвід інших країн доводить, що більш ефективними інструментами стимулювання регіонального розвитку є опосередковані, спрямовані на створення сприятливих рамкових умов для розвитку приватного бізнесу. Підтримка регіонів-лідерів шляхом бюджетного дотування малоперспективна. Доцільніше здійснювати стимулювання розвитку регіонів-донорів за допомогою пільгових комерційних механізмів (податкові преференції, пільгові кредити, інвестиційні дотації, цільові трансферти тощо) і на певних умовах, наприклад, при реалізації проектів з розвитку інфраструктури, інтеграції з відсталіми регіонами.

Головними розробниками, виконавцями й контролерами заходів щодо стимулювання розвитку регіонів залишаються центральні і місцеві органи влади. Участь у цих процесах громадськості й недержавних організацій, цілком імовірно, залишиться лише декларативною. Інститут агенцій регіонального розвитку, що довів свою життєздатність і ефективність у європейських країнах, в Україні так і не набув належного розвитку.

IV. Висновки

Проведений аналіз показує, що в Україні в основному сформована законодавчо-нормативна база для впровадження ряду інструментів стимулювання розвитку регіонів. Проте необхідне постійне її вдосконалення, тому що практичні кроки з упровадження цих інструментів виявляють нові неврегульовані питання.

Водночас потребують удосконалення концептуальні засади щодо стимулювання розвитку регіонів. Це означає необхідність зміцнення акцентів із прямих до опосередкованих інструментів стимулювання, зміцнення партнерських відносин між місцевою владою і місцевим бізнесом. Державна політика у сфері стимулювання розвитку регіонів повинна передбачати заохочення розвитку всіх регіонів: сильних і слабких, донорів і реципієнтів.

Удосконаленню концептуальних засад та розв'язанню практичних питань у сфері стимулювання розвитку регіонів сприятиме вирішення таких завдань:

1) ідея регіонального згуртування повинна стати основоположною ідеєю україн-

ського державотворення. В Україні потрібно закріпити конституційний принцип економічного вирівнювання потреб регіонів. Це можливо зробити при очікуваному внесенні змін до Конституції України. Відтак, одним з основних завдань при застосуванні механізмів стимулювання розвитку регіонів має бути необхідність зміцнення економічної цілісності держави, розширення партнерських відносин між регіонами та міжрегіональної інтеграції;

2) необхідно прискорити запровадження інструментів стимулювання розвитку регіонів, передбачених Законом України "Про стимулювання розвитку регіонів". Слід активізувати організаційну роботу для практичного запровадження угод щодо регіонального розвитку в кількох регіонах і програм подолання депресивності територій, передбачивши відповідні витрати в державному бюджеті на наступний рік;

3) необхідно враховувати, що, крім зазначених спеціальних інструментів стимулювання регіонального розвитку, на нього прямо чи опосередковано впливають інші види державної політики: у сфері розподілу доходів держбюджету, промислової політики, соціальної політики тощо. Крім того, більшість із численних цільових державних програм мають чітку регіональну спрямованість. Відтак, існує необхідність комплексного аналізу й інвентаризації джерел надходження державних коштів до регіонів на цілі регіонального розвитку через усіх розпорядників бюджетних коштів. Це допоможе виявити реальну картину щодо спрямування коштів у регіони й оцінити ефективність їх використання. Виконання цього завдання доцільно покласти на Міністерство регіонального розвитку та будівництва;

4) головні зусилля центру повинні спрямовуватись на створення рамкових умов для того, щоб регіони власними силами могли проводити необхідні структурні зміни. Потрібно зміщувати акценти з прямого бюджетного фінансування на опосередковані інструменти стимулювання регіонального розвитку. Питання надання цілеспрямованої державної підтримки повинно розглядатись лише в тих регіонах, які не здатні самостійно вирішити проблеми структурної адаптації. При цьому регіонально спрямована дія має додатковий стимулювальний характер й орієнтована на те, щоб підтримати зусилля самих регіонів;

5) стимулювання розвитку регіонів, насамперед, покликано сприяти підвищенню конкурентоспроможності регіональних економік за рахунок удосконалення їхніх структур. Саме тому вторинною метою регіонального стимулювання є посилення конкурентної позиції стимульованого підприємства в структурно слабкому регіоні. Перевага

повинна віддаватись підприємствам, здатним діяти на міжрегіональному рівні, у промислового виробництва і комунальній інфраструктурі;

6) при стимулюванні регіонального розвитку допомога повинна надаватися в першу чергу малим та середнім підприємствам, що діють у визначених пріоритетних галузевих сферах. До цих видів діяльності потрібно прив'язувати пільги з оподаткування, доступ до держзамовлень тощо. Необхідно розробити такі регіональні програми підтримки малого та середнього підприємництва, комплекс пріоритетів і заходів яких би реально відповідав потребам місцевого малого бізнесу й регіональної економіки. Доцільним може бути створення за допомогою центру спеціальних фондів для молодих підприємців на депресивних територіях;

7) на сьогодні одним із важливих елементів політики підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів може бути розвиток регіональних промислових кластерів. Концепція галузевих кластерів успішно використовується як ключовий елемент при розробці стратегій стимулювання економічного розвитку на різних політико-географічних рівнях, у т. ч. на регіональному рівні, на рівні міста, для економічно й соціально депресивних регіонів. Ключовим чинником успіху при розробці та реалізації стратегії розвитку кластерів є активна позиція лідерів бізнесу, а також продуктивне партнерство між різними групами інтересів у регіоні. Наразі існує необхідність опрацювання концептуальних засад, вивчення існуючого досвіду й розроблення рекомендацій щодо розвитку галузевих кластерів для вирішення завдань стимулювання регіонального розвитку в Україні.

Література

1. Антонов В. Методологічні підходи щодо оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіонів України / В. Антонов // Управління сучасним містом. – 2003. – № 7–9 (11). – С. 51.
2. Бодров В.Г. Державне регулювання трансформаційних процесів в економіці: інституціональний підхід / В.Г. Бодров // Вісник УАДУ. – 2002. – № 3.
3. Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку: монографія / П.Т. Бубенко. – Х.: Вид-во НТУ "ХШ", 2002. – 316 с.
4. Зайцева Л. Оцінка смілості розвитку економіки регіону / Л. Зайцева // Управління сучасним містом. – 2001. – № 1. – С. 31–36.
5. Указ Президента "Про Концепцію державної регіональної політики" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rads.gov.ua.

УДК 658.589:332.821

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА
(НА ПРИКЛАДІ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ТЕПЛОВОЇ ЕНЕРГІЇ)**

Логвиненко В.І.

кандидат економічних наук
голова Донецької обласної державної адміністрації

Annotation

Negative and positive factors, affecting forming machineries of state administration by development of housing communal economy are definite in article.

Анотація

У статті визначено негативні і позитивні чинники, які впливають на формування механізмів державного управління розвитком житлово-комунального господарства.

Ключові слова

Управління, житлово-комунальне господарство, ринок теплової енергії.

I. Вступ

Одним із пріоритетних напрямів розвитку підприємств ЖКГ має стати створення сприятливого інвестиційного клімату в житлово-комунальних господарствах, пошуки нових джерел залучення фінансових коштів у вигляді інвестицій, довго- й короткострокових кредитів, дотацій, формування нових інститутів управління житловим фондом, які забезпечують конкурентне середовище.

Вагомий внесок у розвиток цієї проблематики зробили Б.М. Данилишин, В.В. Дорофієнко, Т.М. Качала, В.М. Лобас, І.М. Осипенко, В.І. Пила, О.Т. Рибалко, Д.М. Стеченко, Ю.Г. Хіврич та ін.

II. Постановка завдання

Мета статті – визначення негативних і позитивних чинників, які впливають на підходи до формування нових інститутів управління житловим фондом, які забезпечують конкурентне середовище.

III. Результати

Однією з умов реформування та розвитку теплопостачання великого міста є створення конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг. Проблема формування ринкових відносин на ринку теплової енергії на сьогодні є особливо актуальною. Недосконалість існуючої системи централізованого теплопостачання великого міста визначає його неможливість забезпечувати вимоги споживачів щодо надійного та якісного надання послуг, а також ефективно працювати в умовах ринкових відносин. Сучасне централізоване теплопостачання, яке переважає у

великих містах, фактично є монополістом, що виключає можливість формування конкурентних відносин між суб'єктами теплопостачання.

Формуванню конкурентного середовища на ринку теплової енергії перешкоджає множина чинників:

1. Збитковість більшості підприємств теплопостачання, основними причинами якої є підвищення цін на енергоносії, погіршення технічного стану основних фондів, великі втрати ПЕР, підвищення мінімальної заробітної плати, що призводить до збільшення собівартості виробництва й транспорту теплової енергії. Збитки житло-комунального господарства України в 2003 р. становили більше ніж 1 млрд грн, у першому півріччі 2004 р. – близько 430 млн грн. Більше половини з них – борги з оплати послуг теплопостачання.

2. Заборгованість населення і бюджету з оплати житлово-комунальних послуг. У першому півріччі 2004 р. заборгованість населення становила 7,55 млрд грн, заборгованість бюджету перед підприємствами галузі – близько 70 млн грн.

3. Відсутність прямого зв'язку між зростанням тарифів на послуги теплопостачання та якістю останніх. Підвищення тарифів не пов'язане зі збільшенням доходів населення. Регулювання тарифів і бюджетних субсидій здійснює місцева влада. Від 22% до 100% рівень тарифів не відповідає в повному обсязі витратам на виробництво і надання послуг [1].

4. Третій опалювальний сезон суб'єкти у сфері теплопостачання працювали без нормативно-правового акта, що визначає правила користування тепловою енергією. Якість наданих послуг з теплопостачання регламентувалася "Правилами надання населенню послуг по водо-, теплопостачанню і водовідведенню", затвердженими в 1997 р. [2]. Мін'юстом 7.11.2002 р. було прийняте рішення про їхнє скасування.

5. Недостатнє виконання Програми поетапного оснащення житлового фонду приладами обліку та регулювання споживання води й теплової енергії на 1996–2007 рр.